

**'Quicksan natuurtoets bestemmingsplan
Kockengen Dorp'**

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in
het kader van natuurwet en -regelgeving*

COLOFON

Titel: Quickscan natuurtoets bestemmingsplan Kockengen Dorp

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet en -regelgeving

Projectcode: 10-175

Status: Definitief

Datum: 14 juni 2012

Auteur: Ing. M. (Martijn) Bunskoek

Eindredactie: Drs. I. (Iwan) Veeman

Veldonderzoek: Ing. M. (Martijn) Bunskoek

Opdrachtgever: Amer/Ruimtelijke Ontwikkeling

Contactpersoon: Dhr. J (Jan) Doornbos

EcoGroen Advies BV
Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2010)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Bunskoek, M. (2010). Quickscan natuurtoets bestemmingsplan Kockengen Dorp; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet en -regelgeving. Rapport 10-175. EcoGroen Advies BV, Zwolle.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding.....	1
1.1	Aanleiding en doelstelling.....	1
1.2	Leeswijzer	2
2	Gebiedsgericht natuurbeleid.....	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998.....	3
2.3	Nota Ruimte.....	5
3	Flora- en faunawet	7
3.1	Methode.....	7
3.2	Toetsingskader.....	7
3.3	Flora.....	8
3.4	Fauna	8
4	Geraadpleegde bronnen.....	13
Bijlage		
Bijlage 1 Wettelijk kader		
Bijlage 2 EHS kaart		

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelstelling

Amer/Ruimtelijke ontwikkeling werkt aan de actualisatie van het (conserverend) bestemmingsplan Kockengen Dorp. In figuur 1 is de begrenzing van het bestemmingsplangebied weergegeven.

Figuur 1: Ligging van bestemmingsplangebied Kockengen Dorp (binnen de gele omlijning) weergegeven op een luchtfoto (Bron kaartondergrond: Google Earth).

Een bestemmingsplanwijziging of -actualisatie dient altijd getoetst te worden aan vigerende natuurwet- en regelgeving en mag hier geen tegenstrijdigheden mee opleveren. Het voorliggende onderzoek heeft een tweeledig doel: 1) in beeld brengen of het conserverende bestemmingsplan negatieve effecten heeft op; en 2) in beeld brengen of als gevolg van eventuele toekomstige wijzigingen van het bestemmingsplan conflicten kunnen optreden met de:

- Flora- en faunawet;
- Natuurbeschermingswet;
- Nota Ruimte en de wijze waarop deze is geïmplementeerd in het beleid van de provincie Utrecht

De resultaten van dit onderzoek kunnen behulpzaam zijn bij het maken van verantwoorde keuzes ten aanzien van beheer, onderhoud en ruimtelijke ingrepen in het bestemmingsplangebied. Wel dient altijd bedacht te worden dat het voorliggende onderzoek niet uitputtend is geweest en grotendeels is gericht op een conserverende situatie. In voorkomende gevallen dient altijd gebruik gemaakt te worden van de meest recente verspreidingsgegevens van soorten en getoetst te worden aan de actuele uitwerking van wet- en regelgeving en dient mogelijk aanvullend onderzoek te worden uitgevoerd.

1.2 Leeswijzer

Het voorliggende rapport is als volgt opgebouwd:

- In hoofdstuk 2 wordt de bescherming van natuurgebieden behandeld die in de invloedssfeer van het bestemmingsplangebied gelegen zijn;
- De aanwezigheid van beschermde en bedreigde soorten in of in de directe nabijheid van het bestemmingsplangebied wordt in hoofdstuk 3 besproken.

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op één locatiebezoek, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen), beschikbare gebiedskennis en bekende ecologische principes. Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van te verwachte effecten bij ruimtelijke ingrepen op beschermde soorten. Daarnaast is beschreven welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen en in welk geval aanvullend onderzoek ten aanzien van beschermde soorten nodig is bij bestemmingsplanwijzigingen.

2 GEBIEDSGERICHT NATUURBELEID

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet 1998, waarin onder andere opgenomen de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- Nota Ruimte: bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

In de Natuurbeschermingswet 1998 is de bescherming geregeld van Habitat- en Vogelrichtlijngebieden - tezamen Natura 2000-gebieden genoemd - en Beschermde Natuurmonumenten. De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Op voorhand dient beoordeeld te worden of activiteiten of ingrepen in of in de nabijheid van deze gebieden significant negatieve effecten kunnen hebben op de aangewezen beschermde waarden van deze gebieden.

Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen

Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen kwalificeert zich onder zowel de Vogel- als de Habitatrichtlijn. De Oostelijke Vechtplassen zijn gelegen ten oosten van Kockengen op een afstand ongeveer vijf kilometer (figuur 2). Tussen Kockengen en de Oostelijke Vechtplassen ligt ondermeer bebouwing en grootschalige infrastructuur.

Figuur 2: Ligging Kockengen (rode cirkel) ten opzichte van Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen (geel vlak). Bron kaartondergrond: Google/Min van LNV.

Natura 2000-gebied De Oostelijke Vechtplassen bestaat uit een reeks van laagveengebieden tussen de Vecht en de oostrand van Utrechtse heuvelrug. Voor dit gebied zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld voor acht habitattypen, negen habitatsoorten (waaronder Meervleermuis), negen broedvogelsoorten en acht niet-broedvogelsoorten.

Op dit moment zijn er geen aanwijzingen dat het dorp Kockengen significant negatieve effecten heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen of andere verderop gelegen Natura 2000-gebieden. Bovendien betreft het in deze situatie een conserverend bestemmingsplan er dan ook geen gewijzigde effecten verwacht als gevolg van het bestemmingsplan.

Bij bepaalde nieuwe ontwikkelingen (bij bestemmingsplanwijzigingen) zijn significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de Oostelijke Vechtplassen echter niet op voorhand uit te sluiten. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij het slopen van bebouwing. De habitatsoort Meervleermuis gebruikt het Natura 2000-gebied namelijk uitsluitend als foerageergebied en heeft kolonies in de omliggende dorpen, mogelijk dus ook in Kockengen. Daarnaast kunnen significant negatieve effecten optreden bij ontwikkelingen met verstrekkende gevolgen, zoals emissies of grondwateronttrekking.

Beschermde natuurmonumenten

Ten noorden en noordwesten van Kockengen ligt Beschermde Natuurmonument Schraallanden Utrecht-West. Dit natuurmonument bestaat uit een viertal kleine reservaten. De reservaten bestaan uit oeverlanden (gras- en hooiland) en moerasgebieden met rietvelden en moerasbos. Het terrein Armenland Ruwiel ligt het dichtst bij Kockengen op een afstand van 2,8 kilometer. Het gebied bestaat uit een vochtig schraalgrasland met veel kenmerkende plantensoorten van blauwgraslanden.

Op dit moment zijn er geen aanwijzingen dat het dorp Kockengen significant negatieve effecten heeft op Beschermde Natuurmonument Schraallanden Utrecht-West. Bovendien betreft het in deze situatie een conserverend bestemmingsplan.

Bij bepaalde nieuwe ontwikkelingen (bij bestemmingsplanwijzigingen) zijn significant negatieve effecten op Schraallanden Utrecht-West niet uit te sluiten. Het gaat dan wel om (grootschalige) ontwikkelingen met verstrekkende gevolgen, zoals emissies of grondwateronttrekking

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De Nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. De Nota Ruimte is een zogeheten planologische kernbeslissing (PKB). Het Rijk verwacht dat provincies en gemeenten De Nota laten doorwerken in hun ruimtelijke plannen, zoals het streekplan en het bestemmingsplan.

Ecologische hoofdstructuur

De EHS is een samenhangende structuur van gebieden met bepaalde, per gebied verschillende natuurkwaliteit. Doel is behoud en ontwikkeling van biodiversiteit. De EHS is een beleidsconcept dat zijn wortels heeft in het Nationaal natuurbeleidsplan van 1990 en vervolg heeft gekregen in de Nota Ruimte van 2006. Provincies zijn verantwoordelijk voor de realisering van de EHS. In 2018 moet de EHS gerealiseerd zijn.

De EHS bestaat uit:

- Grotere bestaande natuur- en bosgebieden;
- De in gebiedsplannen begrensde natuur- en beheersgebieden (m.u.v. ruime jasgebieden);
- Ecologische verbindingzones;
- Robuuste verbindingen.

De mogelijkheden voor activiteiten in de EHS-gebieden zijn afhankelijk van de natuurdoelen en de gevolgen van de activiteit. Activiteiten die de wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS aantasten worden alleen onder voorwaarden toegestaan ('Nee, tenzij-regime'):

- de ingreep is "van groot openbaar belang" en
- er zijn geen alternatieven mogelijk

Bovendien moet de initiatiefnemer zorgen dat de nadelige gevolgen voor de natuur worden verzacht ("mitigatie"). Als mitigatie niet mogelijk of niet voldoende is, dan moet de initiatiefnemer compenseren, dat wil zeggen de verloren gegane natuur op een andere plek vervangen door nieuwe natuur. Voor compensatie heeft de provincie richtlijnen opgesteld (Compensatiebeginsel).

In 2007 hebben Rijk en provincies aanvullende regels afgesproken. Activiteiten in de EHS die niet "van groot openbaar belang" zijn, zijn nu onder voorwaarden toch mogelijk door toepassing van de 'EHS-saldobenadering' en de mogelijkheid tot 'Herbegrenzen EHS'. De saldobenadering is daarbij gericht op een combinatie van meerdere projecten. Het herbegrenzen is bedoeld voor kleinere ingrepen.

De spelregels gelden uitsluitend voor nieuwe ontwikkelingen en ingrepen in de EHS-gebieden; het huidige grondgebruik staat niet ter discussie en kan gehandhaafd worden. De spelregels gelden daarnaast voor de functionerende, reeds ingerichte EHS-gebieden¹. Voor nieuwe natuur - vaak ecologische verbindingzones en robuuste verbindingen die nog ingericht moeten worden - is het gewenst dat er geen onomkeerbare ontwikkelingen plaatsvinden die de EHS-doelen zouden frustreren.

EHS in relatie tot Kockengen

In bijlage 2 is een kaart opgenomen met de ligging van Kockengen ten opzichte van de EHS in de provincie Utrecht. Langs de watergang de Bijleveld (ten noorden en zuiden van Kockengen) ligt een aantal schraalgraslanden en kleine moerasgebieden die door de provincie Utrecht aangemerkt zijn als 'bestaande natuur' en welke opgenomen zijn in de EHS. Deze terreinen liggen direct tegen de begrenzing van het bestemmingsplangebied aan. Tevens is de Bijleveld zelf aangemerkt als ecologische verbindingzone.

¹ zie: www.provincie-utrecht.nl/loket/interactieve-kaarten/geo/ecologische/#backlink

Gezien het conserverende karakter van het bestemmingsplan zijn negatieve effecten op de 'wezenlijke kenmerken en waarden' van het betreffende gebied niet te verwachten. Negatieve effecten zijn ook niet te verwachten als gevolg van mogelijke bestemmingsplanwijzigingen, mits geen ontwikkelingen plaatsvinden in en langs de Bijleveld (bijv. demping, beschoeiing, etc) omdat deze watergang een functie heeft als ecologische verbindingzone.

Natuur buiten de EHS

Ook buiten de EHS zijn er natuurwaarden en natuurgebieden aanwezig. Deze waarden zijn weergegeven op de kaart behorende bij het natuurbeheerplan van de provincie Utrecht². Het agrarische gebied rondom Kockengen is op deze kaart aangemerkt als gebied waar de agrarisch natuurbeheer pakketten aangevraagd kunnen worden, te weten botanisch waardevol grasland (randen) en weidevogelgebied.

Gezien het conserverende karakter van het huidige bestemmingsplan zijn er op dit moment geen aanwijzingen dat de bebouwde kom van Kockengen negatieve effecten heeft op natuurwaarden buiten de EHS. Bij nieuwe ontwikkelingen (bij bestemmingsplanwijzigingen) zijn negatieve effecten op de natuurwaarden in het omliggende gebied echter niet op voorhand uit te sluiten. Negatieve effecten zijn bijvoorbeeld te verwachten bij ontwikkelingen als woningbouw (m.n. hoogbouw), windmolens en veel kunstlicht.

² <http://geo.provincie-utrecht.nl/publiek/natuurbeheerplan/index.html>

3 FLORA- EN FAUNAWET

3.1 Methode

Op 27 juli 2010 is een veldbezoek aan het bestemmingsplangebied gebracht. Tijdens dit bezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (Ffwet) en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2 en 3). Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen beoordeeld: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Het veldbezoek had vooral tot doel een beeld te krijgen van de potenties voor beschermde en bedreigde soorten binnen de bebouwde kom van Kockengen. Er is dan ook geen vlakdekkende inventarisatie uitgevoerd. Naast het veldonderzoek is ook op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen) en expert judgement, een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In dit hoofdstuk wordt het toetsingskader van de Flora- en faunawet kort beschreven. Daarnaast zijn de onderzochte soortengroepen beschreven die in het plangebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten.

3.2 Toetsingskader

De Flora- en faunawet verplicht een ieder die ruimtelijke ingrepen of andere activiteiten wil ontplooiën, na te gaan in hoeverre dit negatieve effecten kan hebben op van nature in Nederland in het wild voorkomende planten- en diersoorten - ongeacht of deze beschermd zijn of niet. De zorgplicht van artikel 2 uit de Flora- en faunawet stelt dat optredende negatieve effecten zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd dienen te worden. Voor schade aan juridisch zwaarder beschermde soorten kan de aanvraag van een ontheffing van de Flora- en faunawet bij het Ministerie van LNV noodzakelijk zijn.

Aangepaste beoordeling ontheffingen Flora- en faunawet

Tot voor kort was het noodzakelijk voor het verwijderen, verstoren of beschadigen van een vaste verblijfplaats een ontheffing op de Flora- en faunawet aan te vragen. Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling van ontheffingsaanvragen van de Flora- en faunawet voor ruimtelijke ingrepen aangepast. Sinds 26 augustus van dat jaar wordt daardoor gewerkt volgens een nieuw stroomschema (zie Bijlage 1) en is het in diverse gevallen niet meer noodzakelijk om een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen (Dienst regelingen 2009).

Voor soorten van tabel 1 geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen sowieso al een automatische vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet.

Voor tabel 2 soorten zijn drie opties mogelijk:

- 1) Werken volgens de eisen van een goedgekeurde Gedragscode Flora- en faunawet;
- 2) Het aanvragen van een reguliere ontheffing;
- 3) Het opstellen van een ecologisch werkprotocol indien aangetoond kan worden dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort behouden blijft.

Overigens is het in de eerste twee gevallen ook noodzakelijk om een op de situatie toegesneden ecologisch werkprotocol op te stellen.

Voor tabel 3 soorten en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn twee opties mogelijk:

- 1) Het aanvragen van een reguliere ontheffing;
- 2) Het opstellen van een ecologisch werkprotocol indien aangetoond kan worden dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort behouden blijft en dat de soort binnen het leefgebied succesvol kan

overwinteren, foerageren en/of voortplanten. Hierbij geldt voor het aanvragen van ontheffing dat ook een ecologisch werkprotocol opgesteld moet worden waarin de te nemen mitigerende maatregelen beschreven worden.

3.3 Flora

Tijdens het veldbezoek is een globale inschatting gemaakt van de potenties voor beschermde plantensoorten in het bestemmingsplangebied. Er is geen uitputtende inventarisatie uitgevoerd. In verschillende watergangen zijn onder andere de laag beschermde Zwanenbloem (FF-wet tabel 1) en de minder algemene Krabbenscheer (Rode Lijst: gevoelig) aangetroffen. Genoemde soorten zijn met name aangetroffen in de watergang langs de oostzijde van Kockengen, maar ook her en der binnen de bebouwde kom zelf. Zwaardere beschermde en bedreigde soorten zijn niet waargenomen en worden vanwege het ontbreken van geschikte biotopen ook niet verwacht binnen een groot deel van het bestemmingsplangebied. Wel dient men bij ingrepen aan oude muren, putten en kades alert te zijn op de aanwezigheid van groeiplaatsen van muurplanten, deze groep planten kent in Nederland veel strikt beschermde en bedreigde soorten.

3.4 Fauna

Hoewel de natuurwaarden in het plangebied relatief laag zijn, is het voorkomen van sommige beschermde soorten of soortgroepen echter niet uit te sluiten. Het voorkomen van reptielen (Ringslang) en strikt beschermde grondgebonden zoogdieren (zoals Steenmarter, Waterspitsmuis en Noordse woelmuis) en dagvlinders is echter niet aannemelijk. Bij ons zijn geen waarnemingen bekend in en in de omgeving van het bestemmingsplangebied en er slechts beperkt geschikt biotoop aanwezig. Op basis van het veldbezoek en bekende verspreidingsgegevens kan het voorkomen van vleermuizen, jaarrond beschermde broedvogels, strikt beschermde vissen en de strikt beschermde Rugstreeppad, Groene glazenmaker, Gestreepte waterroofkever en Platte schijfhoren echter niet worden uitgesloten. Onderstaand worden dit nader beschreven per soort(groep).

Vleermuizen

Het is belangrijk om voorafgaand aan ruimtelijke ontwikkelingen duidelijkheid te hebben over het al of niet voorkomen van vleermuizen. Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn opgenomen in de Europese Habitatrichtlijn en in tabel 3 van de Flora- en faunawet en zodoende strikt beschermd. In de praktijk houdt deze beschermingsstatus in dat vaste verblijfplaatsen van vleermuizen niet verstoord of vernietigd mogen worden. In het geval van onvermijdelijke schade dienen vervolgstappen te worden genomen (zie §3.2).

Potentiële verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden zich in donkere ruimten in bomen, spouwmuren, zolders, kelders, et cetera. Gedurende het veldonderzoek is specifiek gelet op dergelijke potentiële verblijfplaatsen.

Een groot deel van de aanwezige bebouwing van Kockengen is geschikt voor gebouwde woonende vleermuissoorten zoals Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Gewone grootoorvleermuis, maar ook voor de minder algemene Meervleermuis (zie ook §2.2). Potentiële verblijfplaatsen zijn toegankelijk via dakpannen, open stootvoegen, openingen in betimmeringen en dergelijke (figuur 4, volgende pagina). In het bestemmingsplangebied kunnen ook verblijfplaatsen van boombewonende soorten als Ruige dwergvleermuis, Watervleermuis en Rosse vleermuis aanwezig zijn in holten van bomen.

Wanneer de betreffende bebouwing wordt gesloopt of gerenoveerd en bomen met voor vleermuizen geschikte holten worden gekapt is aanvullend onderzoek noodzakelijk om vast te stellen of de potentiële verblijfplaatsen daadwerkelijk door vleermuizen worden gebruikt.

Figuur 4: Voorbeelden van gebouwen in Kockengen die verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen herbergen. Links: spouwmuur toegankelijk via dakpannen. Rechts: spouwmuur toegankelijk via open stootvoegen.

Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld watergangen, rijen woningen of singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en kunnen zodoende beschermd zijn. In het bestemmingsplangebied vormt mogelijk de Bijleveld een onmisbare vliegroute voor vleermuizen, omdat het een belangrijk doorgaand lijnelement vormt in het omliggende open gebied. Daarnaast worden aanwezige bebouwing en opgaande groenstructuren als oriëntatiepunten gebruikt.

Gezien het conserverende karakter van het nieuwe bestemmingsplan zijn geen negatieve effecten te verwachten op vliegroutes van vleermuizen. Ook eventuele toekomstige bestemmingsplanwijzigingen kunnen in de regel vrij blijven van negatieve effecten op vliegroutes. Wel dient zuinig te worden omgesprongen met kunstlicht langs de Bijleveld want de meeste vleermuissoorten zijn gebaat bij duisternis op de vliegroute.

Potentiële foerageergebieden

Vleermuizen foerageren op locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen, bomenrijen of boven water. Door de aanwezigheid van bomen en oppervlaktewater wordt het bestemmingsplangebied als foerageergebied gebruikt door diverse vleermuissoorten. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Gezien het conserverende karakter van het nieuwe bestemmingsplan zijn geen negatieve effecten te verwachten op foerageergebied van vleermuizen. Ook eventuele toekomstige bestemmingsplanwijzigingen hebben naar verwachting geen negatieve effecten hebben op essentieel foerageergebied van vleermuizen.

Overige zoogdieren

In het bestemmingsplangebied zijn vaste verblijfplaatsen van laag beschermde, kleine grondgebonden zoogdiersoorten te verwachten of vastgesteld, namelijk van Veldmuis, Bosspitsmuis, Aardmuis, Bosmuis, Dwergmuis, Konijn, Mol, Rosse woelmuis, Woelrat, Huisspitsmuis en Egel. Vaste verblijfplaatsen van zwaarder beschermde grondgebonden zoogdieren zijn niet aangetroffen in het plangebied en worden vanwege het ontbreken van geschikte biotopen ook niet verwacht.

Gezien het conserverende karakter van het nieuwe bestemmingsplan zijn geen negatieve effecten te verwachten op laag beschermde zoogdieren. Voor de hierboven genoemde laag beschermde zoogdieren geldt bij ruimtelijke ingrepen overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze laag beschermde amfibieën sowieso niet aan de orde is.

Schade aan de algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij)

Broedvogels

Het is veelal niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verstoring of schade aan broedvogels, hun nesten en jongen. Er mogen daarom geen storende of schadelijke activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels te worden opgestart of uitgevoerd.

Jaarrond beschermde broedvogels

Door recente veranderingen binnen de Flora- en faunawet is er een aangepaste lijst met vogelsoorten waarvan de nesten en hun functionele leefomgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespendif, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Verspreid in het bestemmingsplangebied worden Gierzwaluw en Huismus als broedvogel verwacht. Mogelijk dat lokaal soorten als Sperwer, Ransuil of Buizerd als broedvogel kunnen worden aangetroffen (bijvoorbeeld op de begraafplaats).

Aanvullend onderzoek naar de aanwezigheid van broedvogels met jaarrond beschermde verblijfplaatsen is bij sloop en nieuwbouw, bij verwijdering van groenstructuren en het kappen van bomen noodzakelijk. In het geval van onvermijdelijke schade dienen vervolgstappen te worden genomen (zie §3.2).

Vissen

In de omgeving van Kockengen zijn de middelhoog beschermde Kleine modderkruiper (FF-wet tabel 2) en de strikt beschermde Bittervoorn en Grote modderkruiper (beide FF-wet tabel 3) bekend (RAVON/Waarneming.nl). Gezien de aanwezigheid van diverse geschikte watergangen, die in verbinding staan met watergangen in het omliggende agrarische gebied, zijn binnen het bestemmingsplangebied genoemde soorten niet uit te sluiten.

Gezien het conserverende karakter van het nieuwe bestemmingsplan zijn echter geen negatieve effecten te verwachten op beschermde vissen. Eventuele toekomstige bestemmingsplanwijzigingen kunnen negatieve effecten hebben op beschermde vissen wanneer hierbij ingrepen aan watergangen noodzakelijk zijn. Er dient dan te worden vastgesteld of op de betreffende locatie beschermde vissoorten aanwezig zijn. Wanneer de soort(en) is/zijn vastgesteld en schade is niet te voorkomen dan dienen vervolgstappen te worden genomen (zie §3.2).

Amfibieën

De strikt beschermde Rugstreeppad (FF-wet tabel 3) is bekend uit het laagveengebied rondom Kockengen (RAVON/waarneming.nl). Gezien het ontbreken van geschikt biotoop (natte pioniersituaties) in het bestemmingsplangebied is deze soort in de huidige situatie niet te verwachten.

In het bestemmingsplangebied is permanent oppervlaktewater aanwezig in watergangen en vijvers. Hier mag daarom voortplanting verwacht worden van algemene en laag beschermde amfibieënsoorten als Bruine kikker, Kleine watersalamander, Bastaardkikker, Meerkikker en Gewone pad (alle FFW tabel 1). Deze soorten overwinteren (m.u.v. de Meer- en Bastaardkikker) op het land in ruigtes en onder beplanting in de omgeving van de wateren. Voor de hierboven genoemde laag beschermde amfibieën geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze laag beschermde amfibieën sowieso niet aan de orde is bij ruimtelijke ingrepen.

Gezien het conserverende karakter van het nieuwe bestemmingsplan zijn geen negatieve effecten te verwachten op Rugstreeppad en andere amfibieën. Wel dient men bij het inrichten en bouwrijp maken van terreinen alert³ te zijn op de vestiging van Rugstreeppad. Deze soort is namelijk in staat snel nieuwe gebieden (met natte pioniersituaties) te koloniseren.

Groene glazenmaker

In het bestemmingsplangebied zijn diverse groeiplaatsen van de in de Rode Lijst opgenomen Krabbenscheer aanwezig. Deze plant is belangrijk voor de strikt beschermde en bedreigde libellensoort Groene glazenmaker (FF-wet tabel 3/Rode Lijst: bedreigd). Deze soort zet zijn eieren namelijk uitsluitend af op Krabbenscheer. De soort komt nog verspreid voor in het laagveengebied van Utrecht en Zuid-Holland (www.groeneglazenmaker.nl). Recent is in de sloot langs de oostzijde van de bebouwde kom van Kockengen eiafzet waargenomen van Groene glazenmaker (www.waarneming.nl). Zorgvuldig beheer garandeert een duurzaam voortbestaan van de groeiplaats van Krabbenscheer en daarmee ook de Groene glazenmaker.

Gezien het conserverende karakter van het nieuwe bestemmingsplan zijn geen negatieve effecten te verwachten op Groene glazenmaker. Bij eventuele toekomstige bestemmingsplanwijzigingen dienen de groeiplaatsen van Krabbenscheer zoveel mogelijk ongemoeid te worden gelaten.

Gestreepte waterroofkever

De strikt beschermde Gestreepte waterroofkever (FF-wet tabel 3) is één van de weinige waterkevers van grote, permanente wateren. De soort komt vooral voor in onvervuild, voedselarm tot matig voedselrijk water van meer dan 50 cm diepte met een goede waterkwaliteit. Het kunnen zowel smalle (2,5 meter) als brede (25 meter) sloten of petgaten zijn (www.minInv.nl). De verspreiding van deze soort is in Nederland nog slecht bekend. In de nabijheid van Kockengen zijn (nog) geen waarnemingen gedaan (Cuppen *et al.* 2005), wel wordt de omgeving van Kockengen tot het potentiële leefgebied van Gestreepte waterroofkever gerekend. Het voorkomen van deze soort in en rondom Kockengen is dan ook niet uit te sluiten.

Gezien het conserverende karakter van het nieuwe bestemmingsplan zijn geen negatieve effecten te verwachten op Gestreepte waterroofkever. Bij eventuele toekomstige bestemmingsplanwijzigingen, waarbij ingrepen aan watergangen noodzakelijk zijn, dient onderzocht te worden of de soort aanwezig is. Wanneer de soort is vastgesteld en schade is niet te voorkomen dan dienen vervolgstappen te worden genomen (zie §3.2).

³ Bij het eventueel bouwrijp maken van gebiedsdelen is het verstandig om geen voortplantingsbiotoop voor Rugstreeppad te creëren in de vorm van tijdelijke waterplassen en poeltjes in open zandig terrein.

Platte schijfhoren

De strikt beschermde Platte schijfhoren (FF-wet tabel 3) is vooral bekend in noordwest Overijssel, de Vechtstreek en Zuid-Holland. Platte schijfhoren heeft een voorkeur voor helder, stilstaand of zeer zwakstromend water met een rijke plantengroei (www.minlnv.nl). In de groeiperiode van planten is de soort hoofdzakelijk aanwezig in de watervegetatie, maar na het afsterven van de waterplanten is de soort aanwezig in of op de waterbodem. De verspreiding van deze soort is in Nederland nog slecht bekend. In de nabijheid van Kockengen zijn (nog) geen waarnemingen gedaan (Limnodata/Piscaria, 2010). Wel wordt de omgeving van Kockengen tot het potentiële leefgebied van Platte schijfhoren gerekend. Het voorkomen van deze soort in en rondom Kockengen is dan ook niet uit te sluiten.

Gezien het conserverende karakter van het nieuwe bestemmingsplan zijn geen negatieve effecten te verwachten op Platte schijfhoren. Bij eventuele toekomstige bestemmingsplanwijzigingen waarbij ingrepen aan watergangen noodzakelijk zijn dient onderzocht te worden of de soort aanwezig is. Wanneer de soort is vastgesteld en schade is niet te voorkomen dan dienen vervolgstappen te worden genomen (zie §3.2).

4 GERAADPLEEGDE BRONNEN

Literatuur

- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff (2006). De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). - Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland.
- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen. (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij. Utrecht.
- Creemers R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (Redactie) (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland. - Nederlandse fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- Cuppen, J.G.M. & B. Koese (2005). De Gestreepte Waterroofkever *Graphoderus bilineatus* in Nederland: een eerste inhaalslag. EIS Rapno. EIS2005-11.
- Dienst Regelingen (2009). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- faunawet.
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen. KNNV Uitgeverij. Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna (www.minlnv.nl).
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie (2002). De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Internet

- Ministerie van LNV (www.minlnv.nl)
- Natura 2000-gebieden (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland. (www.ravon.nl).
- Natuurloket (www.natuurloket.nl)
- Tel mee (www.telmee.nl)
- Limnodata/Piscaria (www.limnodata.nl).
- Website met soortwaarnemingen (www.waarneming.nl)
- Stichting Anemoon (www.anemoon.org).

BIJLAGE

Bijlage 1: Wettelijk kader

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foeragegebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

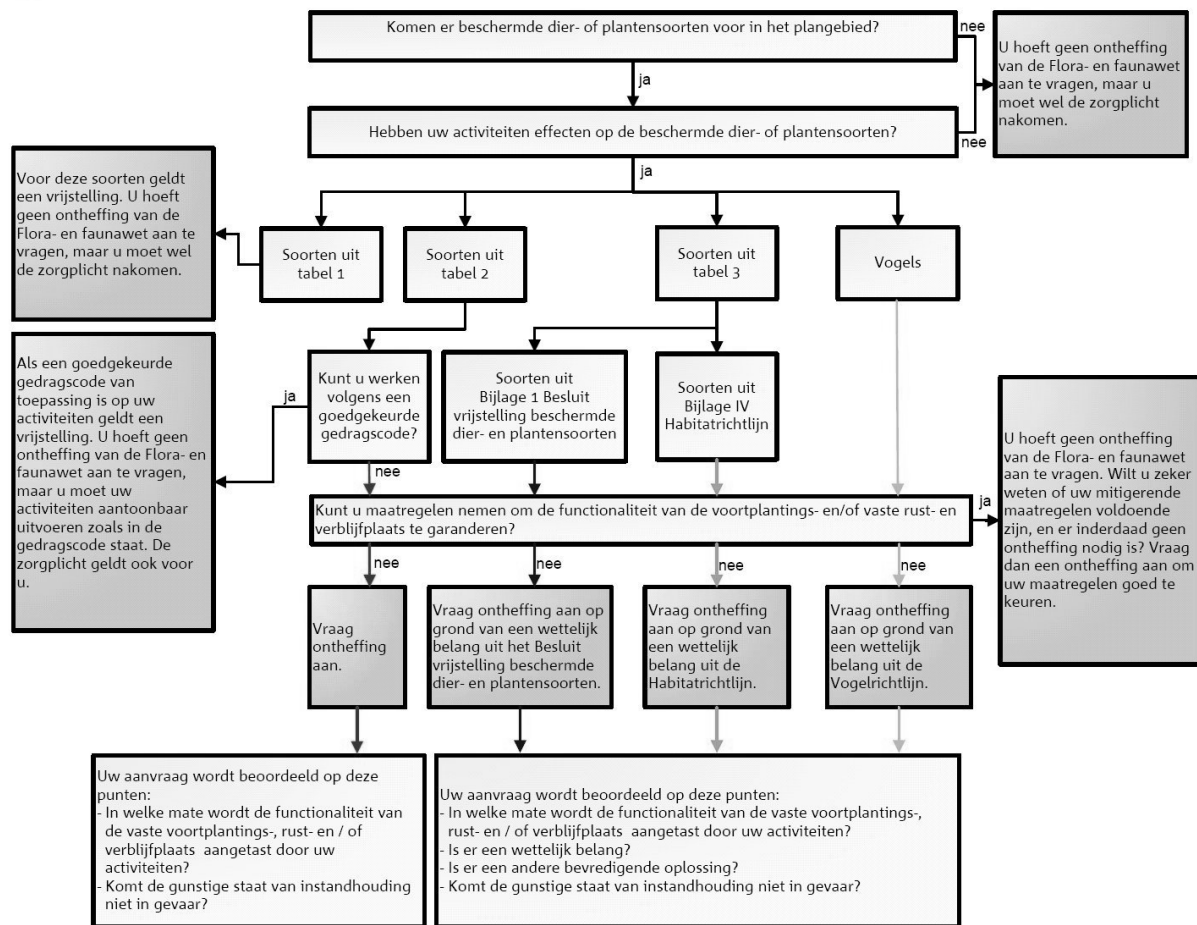
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels⁴.

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de Minister van LNV ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd⁵. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

⁴ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d en de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

⁵ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRC/JZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.

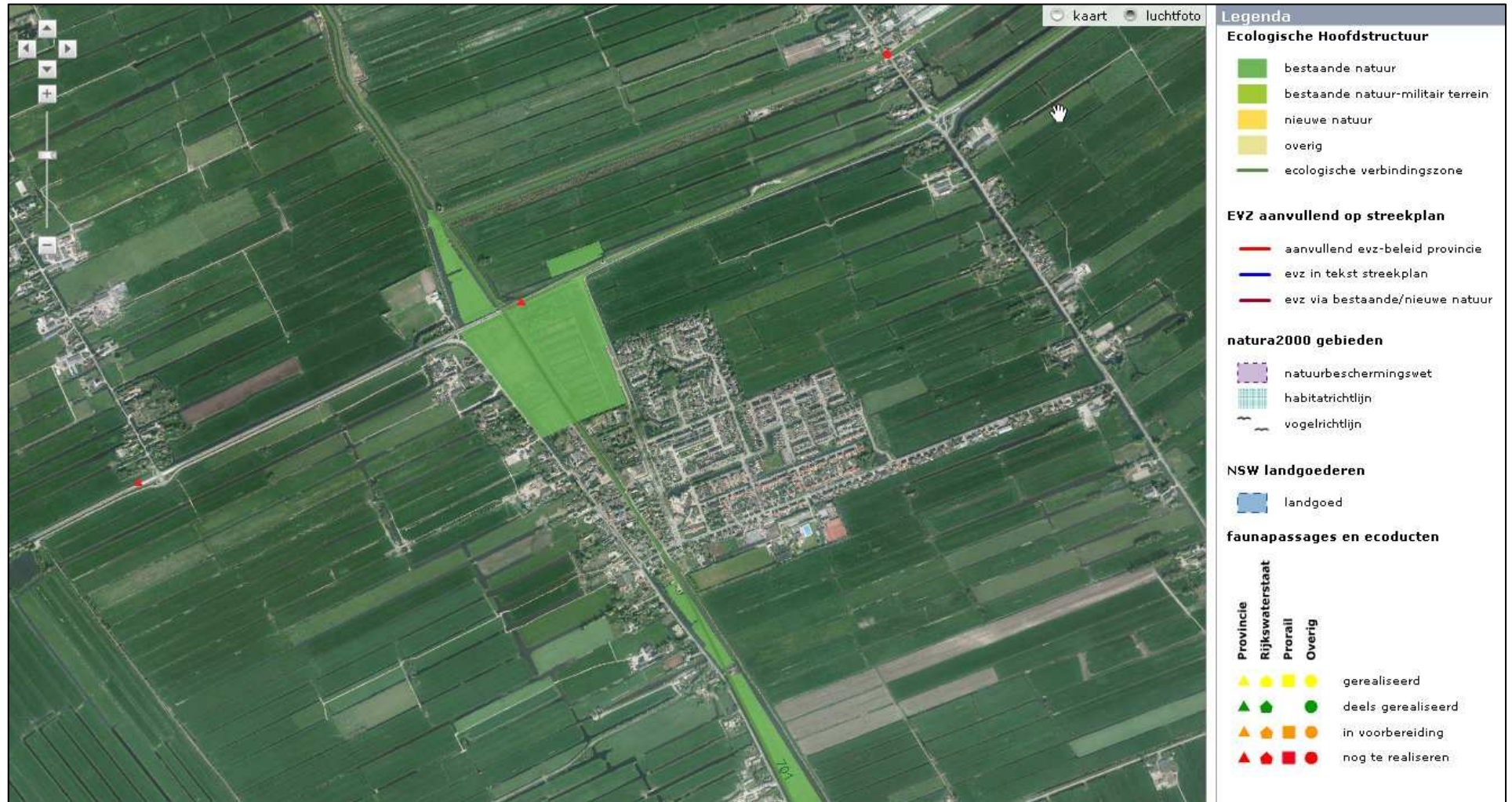
Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingsdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op [www.minlnv.nl/Onderwerpen Natuur](http://www.minlnv.nl/Onderwerpen/Natuur). U kunt daar ook verleende ontheffingen inzien.

Bijlage 2: EHS Kaart

Kaart afkomstig van de website van Provincie Utrecht (webkaart.provincie-utrecht.nl d.d. 14 juni 2012)